

Vergaderjaar 2012–2013

33 435

Seksueel misbruik in de jeugdzorg

Nr. 1

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT EN DE MINISTER EN STAATSSECRETARIS VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 oktober 2012

Kinderen in Nederland moeten veilig kunnen opgroeien. Zeker kinderen die door de overheid uit huis geplaatst zijn omdat hun thuissituatie niet biedt wat voor hen nodig is. Juist omdat we dit belangrijk vinden, hebben de toenmalige ministers voor Jeugd en Gezin en van Justitie de Commissie Samson onderzoek laten doen naar seksueel misbruik van kinderen die door de overheid in instellingen of in pleeggezinnen zijn geplaatst.

Vandaag publiceert de Commissie Samson haar rapport.*) De Commissie stelt vast dat kinderen die door de overheid in een residentiële instelling zijn geplaatst twee keer zo vaak rapporteren slachtoffer te zijn van seksueel misbruik in vergelijking met thuiswonende kinderen. Ook blijkt dat professionals nog geen 2% waarnemen van het aantal gevallen van seksueel misbruik dat door kinderen zelf wordt gerapporteerd. Wij zijn diep geraakt door deze uitkomsten.

Allereerst spreken wij ons medeleven uit naar de slachtoffers. Voor kinderen is een uithuisplaatsing op zichzelf al een heel ingrijpende gebeurtenis waar vaak veel leed aan is voorafgegaan. Wanneer zij in de instelling of het pleeggezin waar zij geplaatst zijn ook geen veilige omgeving treffen en slachtoffer worden van seksueel misbruik, is dit een volgende traumatische ervaring.

In deze brief vindt u onze eerste reactie op het rapport van de Commissie.

De Commissie heeft opdracht gekregen om onderzoek te doen naar:

- Signalen van seksueel misbruik van minderjarigen die onder de verantwoordelijkheid van de overheid in (rijks)inrichtingen en pleeggezinnen zijn geplaatst,
- Bekendheid van de overheid met deze signalen,
- De reactie van de overheid op deze signalen,

- De huidige mechanismen voor het signaleren van seksueel misbruik. Het onderzoek heeft betrekking gehad op de periode 1945 – 2010.

Wij zijn de Commissie dank verschuldigd voor haar omvangrijke onderzoek. De Commissie heeft met het thema «seksueel misbruik in de jeugdzorg» een onderzoeksterrein betreden dat grotendeels nieuw is in Nederland. Er zijn veel nieuwe feiten aan het licht gekomen. Het rapport geeft ons waardevolle handvatten die wij zullen gebruiken bij de grote opgave waarvoor de overheid samen met het werkveld staat.

Het onderzoek van de Commissie maakt duidelijk dat seksueel misbruik van kinderen en meer in het bijzonder van kinderen in de residentiële jeugdzorg en de pleegzorg een ernstig probleem is dat met alle inzet bestreden moet worden maar ook dat het nooit helemaal voorkomen zal kunnen worden. Dat betekent echter geenszins dat wij ons er bij neer zullen leggen. Een kind dat tijdelijk of blijvend niet in het eigen gezin kan opgroeien heeft recht op bijzondere bescherming. Dat staat heel helder in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Wij zijn ervan doordrongen dat we samen met provincies en werkveld voor de opgave staan om «door te pakken» met betrekking tot de aanpak van seksueel misbruik.

De bevindingen van de Commissie raken ons, zoals gezegd, diep. Wij erkennen volledig het leed dat de slachtoffers is aangedaan. Wij bekijken op basis van de aanbevelingen van de Commissie hoe we op passende wijze tegemoet kunnen komen aan de verschillende behoeften aan hulp en ondersteuning die bij de slachtoffers leven. In dat kader vinden wij het belangrijk dat de instellingen open staan voor gesprekken met slachtoffers. Jeugdzorg Nederland zal hierop toezien. De Commissie Samson heeft met haar meldpunt aan slachtoffers een luisterend oor geboden. Het kabinet wil dat continueren en heeft daarom op 1 oktober jongstleden de Hulplijn Seksueel Misbruik gestart voor slachtoffers van seksueel misbruik. Ook slachtoffers van ernstige vormen van geweld kunnen terecht bij Slachtofferhulp Nederland, rechtstreeks of via de Hulplijn.

Huidige situatie en aanpak

Wij realiseren ons dat professionals en pleegouders zich dagelijks inspannen om de ruim 40 000 – veelal kwetsbare – kinderen die uit huis zijn geplaatst, een veilige leefomgeving te bieden. Dit verdient grote waardering en respect.

De Commissie laat echter ook zien dat in de jeugdzorg een cultuurverandering noodzakelijk is. Seksualiteit moet bespreekbaar worden op de werkvloer, in leefgroepen en pleeggezinnen. Misbruik moet worden gesignaleerd, gemeld en tegengegaan. De complexe problematiek van kinderen vraagt om optimaal toegeruste professionals en een heldere centrale kwaliteitsstandaard waarop effectief toezicht wordt gehouden. Alleen op deze manier kan de omslag worden gemaakt naar handelingsvaardige professionals.

De Commissie constateert dat op alle niveaus een serieuze professionalisering van de sector nodig is op het terrein van seksualiteit, (ongezonde) seksuele ontwikkeling en seksueel misbruik. Met de voorgenomen wijziging van de wet op de jeugdzorg, zetten we een extra stap om professionalisering van de jeugdzorg te bevorderen. Professionals moeten zich gaan registreren en zij moeten aan bepaalde eisen gaan voldoen. Provincies moeten kwaliteitseisen stellen aan zorgaanbieders. De Inspectie

Jeugdzorg ziet toe op de verplichting dat zorgaanbieders verantwoorde zorg leveren.

Uit het onderzoek van de Commissie blijkt dat er sprake is van een grote handelingsverlegenheid bij professionals als zij misbruik signaleren. Om te zorgen dat professionals weten hoe te handelen, hebben wij het initiatief genomen tot het wetsvoorstel verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, dat is ingediend bij uw Kamer. Middels de meldcode en de scholing die in het wetsvoorstel wordt voorgeschreven, wordt de professional toegerust om alerter te zijn op signalen van mishandeling en seksueel misbruik en daarop adequaat te reageren. Met het wetsvoorstel worden zes sectoren, waaronder het onderwijs en de jeugdzorg, verplicht tot het werken met een meldcode. Dit is een belangrijk instrument om seksueel misbruik en andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties te bestrijden.

Met de voorgenomen wijziging van de wet op de jeugdzorg en het wetsvoorstel verplichte meldcode creëren we duidelijke kaders en criteria. Daarnaast roepen wij het werkveld en de provincies op om – elk met hun mogelijkheden – alles in het werk te stellen om de veiligheid van kinderen in de jeugdzorg te vergroten. Wij zullen samen optrekken om de problematiek van seksueel misbruik het hoofd te bieden.

Het kabinet onderschrijft het belang van het initiatief van Jeugdzorg Nederland om de zorgaanbieders dwingend te binden aan aangescherpte kwaliteitseisen. Jeugdzorg Nederland heeft daartoe een onafhankelijke commissie in het leven geroepen, onder voorzitterschap van oud-minister Rouvoet. Deze heeft tot taak normen te ontwikkelen en instellingen te toetsen op de naleving van deze normen zodat binnen afzienbare termijn alle instellingen aan dezelfde kwaliteitseisen voldoen. Wij maken op zeer korte termijn hierover duidelijke resultaatsafspraken met Jeugdzorg Nederland. De Inspectie Jeugdzorg ziet op de naleving van deze afspraken toe.

Zoals wij u reeds eerder dit jaar berichtten, hebben we burgemeester Van der Laan van Amsterdam bereid gevonden een taskforce te leiden voor de implementatie van het kabinetsbrede Actieprogramma Kinderen Veilig van oktober 2011. Met dit actieplan versterken wij de aanpak van kindermishandeling en seksueel misbruik en mobiliseren wij deskundigen uit het werkveld. De taskforce zal ook de uitvoering van de aanbevelingen van de Commissie Samson gaan monitoren.

Aanbevelingen

Het diepgaande onderzoek van de Commissie heeft een groot aantal aanbevelingen aan de overheid en aan de jeugdzorginstellingen opgeleverd. De Commissie geeft ons en de partijen in de jeugdzorg daarmee goede handvatten voor een stevige aanpak van seksueel misbruik.

In dit korte tijdsbestek kunnen we niet op alle aanbevelingen al inhoudelijk reageren. De belangrijkste aanbevelingen die aan ons zijn gericht, hebben wij hiervoor al van een eerste reactie voorzien.

Op basis van de tussentijds verschenen voortgangsberichten van de Commissie hebben wij reeds een aantal ontwikkelingen in gang gezet. Dit geldt bijvoorbeeld voor de eerder genoemde Hulplijn Seksueel Misbruik maar ook voor de aandacht voor seksueel misbruik binnen de professionalisering in de jeugdzorg. Een belangrijke basis voor de uitvoering

daarvan wordt gelegd met het wetsvoorstel professionalisering dat wij op dit moment voorbereiden en u begin 2013 zal worden aangeboden.

De aanbeveling van de Commissie met betrekking tot de handhavingstaak van de Inspectie Jeugdzorg in het nieuwe stelsel nemen we over. Wij zullen ook zorgen dat de capaciteit van kindverhoorstudio's en gespecialiseerde zedenrechercheurs voldoende is.

Daarnaast doet de Commissie aanbevelingen die wij samen met de sector direct gaan oppakken. Deze aanbevelingen betreffen de verbetering van de opleiding en permanente educatie van professionals en het bespreekbaar maken van seksualiteit, ook bij de selectie van professionals en pleegouders. Ook gaan we aan de slag met de vergroting van de weerbaarheid van kinderen, de verbetering van de signalering en de melding van misbruik. Hetzelfde geldt voor de aanbeveling over het kwaliteitskader dat Jeugdzorg Nederland ontwikkelt. Samen met het werkveld zoeken we ook uit hoe de rolverdeling tussen (gezins)voogd en pleegzorgwerker er uit zou moeten zien.

Een aantal aanbevelingen vraagt nadere bestudering. Hierbij denken wij bijvoorbeeld aan de overige aanbevelingen over de Inspectie Jeugdzorg en de aanbeveling over het Schadefonds Geweldsmisdrijven.

Wij informeren u zo spoedig mogelijk uitgebreider over onze reactie op alle aanbevelingen.

De Commissie adviseert ons het ongetemde karakter van het probleem van seksueel misbruik te onderkennen en daarmee de noodzaak te investeren in de lange termijn in plaats van te scoren op de korte termijn. In diezelfde lijn benadrukt de Commissie dat een incidentregelreflex te allen tijde moet worden voorkomen omdat kinderen en jongeren behoefte hebben aan een zo normaal mogelijke seksuele ontwikkeling, aan intimiteit en genegenheid. Beide adviezen zullen wij bij de uitwerking van de aanbevelingen ter harte nemen.

Tenslotte

De opdracht van het vorige kabinet aan de Commissie heeft geresulteerd in een rapport met de veelzeggende titel *Omringd door zorg, toch niet veilig*. In reactie op de afsluitende woorden in het rapport: de Commissie Samson heeft ons over de aanpak van seksueel misbruik niet alleen duidelijk gemaakt dat het *moet* maar ook *hoe het kan*. Kijkend naar het verleden erkennen wij volledig het leed dat slachtoffers is aangedaan. Kijkend naar de toekomst zeggen wij u toe dat wij alles zullen doen wat in ons bereik ligt om kinderen die op onze last of vrijwillig in residentiële instellingen en pleeggezinnen worden geplaatst, bijzondere bescherming te bieden en ervoor te zorgen dat zij in een veilige leefomgeving kunnen opgroeien.

De staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M. L. L. E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner

De minister van Veiligheid en Justitie,
I. W. Opstelten

De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,
F. Teeven

*) Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer